

URK en zijne bevolking.

oo was 't dan besloten, dat we naar Urk zouden gaan, om over den oorlog in Zuid-Afrika te spreken tot de bevolking. Mij was dit om verschillende redenen recht aangenaam. Vooreerst hadden de Urkers al meer dan eens getoond een goed hart voor de Boeren te hebben, en in hun strijd en het lijden hunner vrouwen en kinderen te deelen. Zóó, zonder eenigen anderen aandrang dan het warme en bezielende woord van hun predikant, hadden ze meer dan eens betrekkelijk groote offers gebracht tot leniging van den nood in de vrouwenkampen, en toch, zij hadden nimmer een Boer op hun eiland gezien of iemand op het eiland mogen ontvangen, die uit eigen ervaring hun een en ander aangaande den oorlog mededeelen kon. Toen dan ook het Bestuur van het Boerencomité den Urkers aanbod, een paar broeders van de uit Afrika verdrevenen tot hen te zenden, werd dit aanbod met graagte aangenomen; natuurlijk had het Bestuur er aan toegevoegd, dat de sprekers ditmaal niet kwamen om bijdragen in te zamelen, maar alleen om voor de ontvangen gaven te danken. En waarlijk doch laat mij voet bij stuk houden, anders zal het mij onmogelijk vallen den rijkdom van indrukken, welken ik van Zaterdagmiddag 3 uren tot Maandagmorgen 8 uren, ontving, geregeld weer te geven.

O, er waren nog vele andere redenen, waarom ik wel gaarne naar Urk ging, doch ze zijn voor den lezer niet zeer gewichtig en, terwijl ik schrijf, zullen ze hier en daar wel tusschen de regels doorgluren.

We keken met een bedenkelijk gezicht naar de lucht, toen we in den trein naar Enkhuizen plaats namen, en dat we ons voor geen klein geruchtje vervaard gemaakt hadden, bleek al spoedig, toen we Zaandam gepasseerd waren. In stroomen viel de regen neder, en er scheen daarboven precies water genoeg voor twee dagen te zijn. Och arme, en ik had mij voor mijzelf en mijne reisgenooten nog wel zoo op dat tochtje bij een helderblauwen hemel over een spiegelend Zuiderzeevlak gespitst, en ik had mij zóó voorgesteld de mij onbekende Urker wereld eens goed te zien. Dwaas, die ik was, dat ik nu nog niet geleerd had, de vrees voor spoken uit de verte voor goed op zijde te zetten en niet te zorgen voor den dag van morgen: de ondervinding heeft mij toch genoegzaam geleerd, dat elke dag genoeg heeft aan zijn zelfs kwaad. Toen we te Enkhuizen uit den trein gingen, hadden we een helderblauwen hemel en het lieflijkste weer ter wereld. Onder de vele treinreizigers had ik reeds geïnformeerd naar Urk en hoever we te stoomen hadden, om het van uit Enkhuizen te bereiken, doch niemand wist mij eenige inlichting te geven en toen zelfs een Marker vrouwtje mij niets van Urk wist te zeggen, daalde het kwik van mijne verwachtingen beneden peil.

„Hoe lang hebben we nog tijd, kapitein?” vroegde ik aan den gezagvoerder van de *Minister Havelaar*, die ons op zijne gewone reis naar Kampen, te Urk af zou zetten.

„Nog precies een half uur, Heeren,” was het antwoord, en bij een blik op mijne reisgenooten speelde een glimlach om zijne lippen, als wilde hij zeggen:

„Ga maar, ik zal je wel waarschuwen, want meenemen moet ik je: ik weet er alles van!”

Waarschuwing was echter overbodig, we hadden geen half uur noodig om onze koffie te gebruiken in het logement tegenover de ligplaats, en daar er nog al wat te laden viel, waren we al lang rustig op het dek gezeten, toen de boot de kade verliet.

„U logt toch aan bij Urk, kapitein!” zeide ik.

„Zeker, mijnheer, ik zou het niet gaarne verzuimen,” antwoordde hij. „k Had kans, dat ze mij terugzonden om de heeren te halen. De heeren gaan daar spreken, zooals ik hoorde. Nu, ze kunnen op een warme ontvangst rekenen; de Urkers doen heel wat voor de Boeren.”

„Ja, wij gaan juist om hen daarvoor te bedanken.”

„Dat hebben ze mij medegedeeld en daar zijn ze wát gelukkig mede. De heeren zullen er beter ontvangst hebben, dan de En-

gelschen er wachten kunnen. Voor een paar weken kwam daar een Engelsch jacht in de haven. Een opzichter, die van het havenhoofd het jacht bekeek, vraagde aan den loods wat volk hij aan boord had. „Een Engelschman,” was het antwoord. „Dan zou ik hem maar raden, hier van daan te blijven, want op de kade is hij zijn leven niet zeker.”

Ik verblijdde mij dan ook, dat ik de twee Engelsche toeristen, die naast ons zaten, terloops had afgeluisterd, dat ze naar Kampen gingen! —

’t Was een heerlijke vaart. De blauwe hemel spiegelde zich in de effen oppervlakte der zee. De zon was niet te fel, geen windje deed zich voelen. Achter ons het schilderachtige oud-Hollandsch Enkhuizen, terzijde Marken, — kortom, wij genoten.

„En hoever moeten we nog varen, kapitein?” vroegde ik aan den gezagvoerder.

„Een klein uurtje nog, mijnheer. Ginds in de verte kunnen de heeren Urk al zien.”

„Ik mag dan wel drie retourkaarten van u, niet waar?”

Ik mag niet klappen, maar zooveel weet ik wel, dat de gezagvoerder van de *Minister Havelaar* pro-Boer is en ik zou wel wenschen, dat de arme ballingen, die hier met tranen zaaien, als ze straks met gejuich in hun land wederkeeren, met de *Minister Havelaar* konden gaan en met onzen gezagvoerder: ze zouden zich over de Hollandsche gastvrijheid ten einde toe niet beklagen.

Hoe schilderachtig lag het daar, het groene Urk op de blauwe zee. In gemoede, elken Amsterdamer, die eens recht bekomen wil van de „hurry” der groote stad, raad ik een tochtje naar Urk aan, en ik wensch hem dan van harte toe, dat hij zulk schoon weder, zulk een kalme zee en onzen gezagvoerder op de *Minister Havelaar* treft, ofschoon deze ook in den storm en bij den gevaarlijken wintertocht door het ijs, meer dan eenmaal toonde de rechte man op de rechte plaats te zijn, zooals de Urkers mij in tal van verhalen bewezen en als die het zeggen, reken er dan op, dat het zóó is.

„Neen maar, kijk eens!” zeide een dame uit onze medereizigers, „de kade staat zwart van menschen. ’t Lijkt wel, of ’t heele dorp uitgevallen is.”

„Waarvoor is dat? Is er wat te doen?” vroegde ik onnoozel genoeg aan den kapitein.

„Wel, dat is voor de heeren!” zeide hij, „de heeren komen als vertegenwoordigers van de Boeren. Ja, ja, ge kunt er op aan, dat ge wel ontvangen wordt. Ik heb er ten minste de vlag maar voor uitgestoken, anders zouden ze”

Ik had wel gezien, dat er een vlag aan het achterschip geheschen was, toen we de kade van Enkhuizen verlieten, doch meende, dat het zoo de gewoonte was. Zooveel eer! Gelukkig herinnerde ik mij de fabel van den leeuw en den ezelt, die samen door het bosch wandelden.

„Wat een eere geschiedt ons, Sire!” zeide de ezelt, toen hij zag, hoe de overige dieren des wouds zich eerbiedig terzijde schaarden om de wandelaars door te laten.

„Ze zouden niet minder eerbied toonen, wanneer gij er niet bij waart,” was het antwoord. Ik ook, ik wist wel, wien de vlag en de tegenwoordigheid van die honderden op de kade gold, en zag met een vroolijken glimlach naar den breedden Boer aan mijne zijde.

„Leve de Boeren! Weg met Chamberlain!” klonk het uit het water en aan onze rechterzijde hieven een paar Urker jongens, die tot aan de borst in het water stonden terzijde van een der pieren, waartusschen de boot haar weg nam, de naakte armen zoo hoog op, als ze reiken konden.

„Leve de Boeren! Weg met de Engelschen!” riepen ze weder onder het schaterlachen der passagiers, toen de boot voorbij stoomde.

„Daar zijn ze!” zeiden ze en wezen naar de plaats, waar wij stonden. „Wel, droesikoaters, wat ’n kerl is dat!” en nu begreep ik nog beter, dat ik het mij niet aantrekken moest.

„Wat is dat groote vierkante gebouw, dat daar boven alles uitsteekt?” vroegde ik een visscher, die zich naast mij in het schouwspel stond te verknouten.”

„Dat is de kerk, mijnheer! Daar zullen de heeren morgen avond spreken!” en terwijl ik een vergelijking maakte tusschen den vermoedelijken inhoud van dat zware gebouw en de draagkracht van mijne stem, vervolgde hij: „Dat is de Naatjeskerk, zooveel als onze kerk.”

„Maar,” zeide ik, om mij over mijne sombere gevoelens door de bovenbedoelde vergelijking ontstaan, heen te zetten, „ginds zie ik toch een kerk met een toren uit het groen steken!”

„o Ja, dat is de Hervormde Kerk, maar daar gaan maar weinig van ons ter kerke. — Kijk, de dominé staat vooraan! Wat ’n menschen! Jammer, dat de vloot zoo slecht binnen is! Ze hebben windstilte, mijnheer, en ze kunnen niet komen. ’t Kan nog veranderen en er kunnen nog verscheidene schepen binnen komen. Maar als ze niet voor vannacht twaalf uur in de haven kunnen zijn, dan ankeren ze in zee, want Zondags varen, dat doen ze niet.”

Ik heb nog al eens veel gereisd, in ons goede vaderland en daarbuiten, en ik kan het verstaan, als een Italiaan zegt: „Napels zien en dan sterven!” maar zelden heb ik mij zóó verrukt gevoeld,

als toen ik van dat mastbosch in de haven het oog liet weiden over dat groene landje met zijne eenvoudige, doch nette huisjes, en dan op die bonte menigte, daar op het strand, die den steiger zorgvuldig open liet voor den domine en den eenigen politie-agent, dien het eiland bezit 't Was een ware verrassing voor mij, toen ik in den predikant een oud vriend mijner jeugd herkende. Doch ik had geen tijd, om mij dertig jaren terug te denken. Al had de kapitein langzaam aangestoomd, eindelijk lag de boot stil en daar klonk het uit honderden kelen, warm maar toch niet ruw:

„Kent gij dat volk vol heldenmoed!”

Na een oogenblik van hartelijke begroeting zeide de predikant: „We zullen maar spoedig maken, dat we tehuis komen; doch u moet het den menschen vergeven: ze waren vol belangstelling om u te zien. Ze meenen het zoo goed! Uw komst is hier een feest!”

En wie kon er aan twijfelen. Daar stak mij een oude visscher een warme zeemanshand toe en zeide: „Ik ben blij, dat ik u een hand geven kan!” en een moedertje zeide ook wat, maar zonder woorden, met een lach en een traan tegelijk en kijk, gindsche kleine jongen is op den rug van dien anderen geklommen om ook te kunnen zien, maar wordt er afgegooid, want anders kan deze zelf niet zien.

Door den agent voorafgegaan en door den predikant begeleid, gingen we door de menigte. De heer Burgemeester liet zich verontschuldigen, wyl familieaangelegenheden hem van het eiland geroepen hadden. Later hadden we nog het genoegen met ZED. Achtb. kennis te maken. 't Moet een goed burgervader zijn, die op zulk een dag, zelfs bij zijne afwezigheid, de schare zóó in orde weet te houden, met één agent van politie en, in trouwe, ik geloof dat het zonder dien laatste ook goed zou gegaan zijn, want ik heb den man den wapenstok niet zien gebruiken. Ja, en 't moeten goede burgers zijn ook. Immers slechts éénmaal per jaar, ik meen, dat het op tweeden Pinksterdag is, laat de burgemeester twee rijksveldwachters van buiten komen ter voorkoming van wanordelikheden, maar zij kunnen gewoonlijk weder vertrekken zonder den roem van eenig heldenfeit er af te dragen.

Recht hartelijk was de ontvangst in de eenvoudige pastorie, die, met haar tuintje vóór de deur en, onder het groen van een twaalf zware boomen verscholen, een recht aangenaam indruk maakte reeds van buiten. Nadat we ons verfrischt en aan den wel toebe-reiden disch versterkt hadden, zaten we weldra, met een langen Gouwenaar gewapend, met den predikant en zijn gezin in druk gesprek over Urk gewikkeld, waarover ik u wel gaarne veel zou mededeelen, wanneer ik niet vreesde, dat mijn artikel dan te lang zou worden. Vergenoeg u daarom met enkele bijzonderheden.

Hetgeen mij het meeste trof, was de aanblik van de schilderachtige dracht der Urker vrouwen en meisjes, nu wij ze, bij gelegenheid van een huwelijksinzegening in de kerk, in zoo grooten getale vóór ons zagen. De „kledinge van de vrouluien” is echter voor mij een lastig onderwerp ter beschrijving en, met verlof van den lezer, ik denk mij dan ook niet al te diep daarin te steken. Om ten voeten uit te teekenen, zullen we maar met het hoofd beginnen. De muts of „hulle” het „feene ulletjen met een feen kentjen,” een fijne hul met echt Brabantsche kant, bestaat uit de eigenlijke muts, het „strookiesgoed,” dat wel wat op neteldoek gelijk, en het kantje. Sommigen dragen hun leven lang, ten teeken van rouw over een bloedverwant, een zwart doekje van rouwgoed of satijn achter om het hoofd, op de hul. Door de hul glinstert het zilveren oorjzer, welks uiteinden zelfs de wangen gedeeltelijk dekken en aan welks einden twee knoppen zich bevinden. Een gouden speld aan beide zijden dient om de hul te bevestigen en te spannen; van het haar komt slechts een klein gedeelte onder de hul over het voorhoofd uit. De hals is met een streng kralen versierd, waaraan achter in den nek een gouden slot bevestigd is. Een zwarte tabee bovenborstrok, of jakje, van voren laag en hoekig uitgesneden, van achteren met satijnen opzetsels getooid, evenals de tot over den elleboog opgeslagen mouwen, dekt het bovenlijf. Om het middel draagt het Urker meisje reeds vroeg een door baleinen gestijfd corset, dat met blauw damast of zwart tabee en op plaatsen, die veel te verduren hebben, met zeemleder gedekt is. Een „kraplap,” op den schouder met haken en oogen en van onderen met banden toegehaald, van lichtkleurig, gebloemd of gestreept katoen, of van gekleurd satijn of fluweel, sommige wit, met zware figuren, alle met het jaartal en den naam der draagster daarop geborduurd, bedekt rug, schouders en borst, terwijl van voren tusschen de opening van het middel door, een oranjekleurige, baaien borstlap zichtbaar wordt. Voeg hierbij nu een tien of twaalf stuks roode, gestreepte of blauwe baaien rokken, waarover een pronkzieke Urkerin nog gaarne een „schort” of smal geplooiden rok van serrie draagt benevens een zwart tabeeën, met zijden strikjes versierd voorschoot en eindelijk een paar nette, verlake muiltjes op hooge, smalle hakjes, dan zult ge mij toegeven, dat de kleedij van een gezeten Urkerin even schilderachtig als duur is. Hoe zij al die rokken dragen? Welnu, ik ben onbescheiden genoeg geweest om het te vragen en het is mij medegedeeld op voorwaarde dat

ik het niet verder brengen zou. Aangezien deze voorwaarde echter met een glimlach gesteld werd, waag ik ze onder hetzelfde voorbehoud mede te deelen. Men zeide mij dan, dat aan de onderzijde van het middel, over de geheele rugbreedte, een dikke rol van ineengewikkelde lappen, de zoogenaamde „worst” gehecht is en . . .

Maar neen, ik vertel niets meer, want ik krijg niet gaarne de Urker schoonen aan mijn hals! En stel u nu vóór de kleeding van den Urker visscher. Behalve de weinigen, die nog de pet dragen met het kwastje, dekken velen zich met de karpoes, die van zwarte lamshuid of schapenleer vervaardigd is, anderen weer met bontmutsen, de meesten echter met een klein, slap vilten hoedje met een smallen rand. Over 't hemd en de onder-baaitjes, dragen zij het boven-baaitje van laken, duffel of serrie vervaardigd, of ook wel een „rukkien.” Het boven-baaitje heeft kleppen, die men over elkaar slaan kan, het rokje blijft van voren open en is van onderen met drie of vier knooopen, van boven met een koordje vastgemaakt. Op zee trekt men des nachts wel een buis over de andere kleeren heen, waarmede trouwens bejaarden ook wel kerken, of anders met een lange jas, die tot over de knie reikt. 's Winters dragen de visschers gaarne onze zoogenaamde „bouffante.” De broek met de bekende wijde pijpen is van duffel, laken of fluweel vervaardigd, en reikt van onder zoo ongeveer tot op de kuiten, terwijl hij van boven over 't baaitje of rokje heen, met knooopen en de zoogenaamde zilveren „broekstukken” rijksdaalders of Pruisische daalders of zilveren knooopen van dien omvang, door allerlei drijfwerk gesierd en met schalmen en knooopen vastgemaakt wordt. Sommigen dragen ook kwastjes onder aan de broekspijpen. Daar- onder prijken dan de zwarte kousen en de lage schoenen, van zilveren gespen voorzien. Mannen met baarden treft men onder de „echte Urkers” niet aan en den zoogenaamden knevel laat men ook aan den „vreemde” over, of zoo ge wilt aan de „langbroeken” in tegenoverstelling van de „wijdbroeken.”

De vrouwen onderscheiden zich door edele, schoone gelaatstreken, blanke huid en donkere oogen, de mannen door een kloeke, rijzige gestalte. De vrouw is teeder en zorgvol, de man sterk en degelijk, doch niet ruw, en, als ge hem het bloed niet zelf aan het koken brengt, zal hij u niet licht te lijf gaan, doch wee dengene, die kwaad wil. Mannen en vrouwen hebben een gezond, krachtig gestel en de kinderen eten de gezondheid dan ook met lepels in de frissche zeelucht.

Het eiland heeft een bevolking van ongeveer 3000 zielen. De kom van het dorp kunt ge in een half uur omloopen, een wandeling langs de kust zou u ongeveer een uur kosten. De woningen zijn klein en van ééne verdieping, enkele zijn net geschilderd, andere zien er haveloos uit, doch van binnen zijn ze helder en zindelijk. Wij hadden het genoegen, met den predikant een paar Urker woningen binnen te treden en, we meenden op te merken, dat het den bewoners goed deed, dat we eens kwamen kijken en dat het hun niet weinig streelde, dat we de onderwetsche kast zoo lang bekeken en straks de vraag waagden, of we het oud-porcelein eens mochten zien, wat ons dan ook met de inleiding: „'t is niet meer wat het vroeger was, mijnheer!” vergund werd.

Het eiland heeft slechts ééne school, de openbare school, een kloek en sierlijk gebouw met 8 lokalen en ongeveer 500 kinderen. Ik zou zeggen, wie „de school voor de ouders” wil, die moet eerst eens met de Urkers kennis maken en dan de school van meester Nieuwhuis eens gaan kijken, altijd als de school aan is. De meester en de dokter zijn de vrienden van jong en oud en dat ze, ééning in hun soort als ze zijn, niet over gebrek aan werk hebben te klagen behoeft ik u wel niet te zeggen. Behalve deze school bezit Urk nog een Christelijke Bewaarschool en een gebouwtje voor een Chr. Jongelingsvereniging.

Eigenaardig voor het minst mag de groep heeten, die de reiziger in de raadskamer van het gemeentehuis — een overigens niet opvallend gebouw — aantreft. Tegenover de deur ziet ge een fotografie van zes Urkers en men verhaalt daarbij het volgende:

Op den 17^{en} December 1873 geraakte de Hamburgsche stoomboot Urania op het rif van Norderney vast en de bemanning, uit 12 koppen bestaande, was in groot levensgevaar. 't Was in den tijd, toen men nog geregeld op de vangst van schelvisch onder de Deensche kust uittoog. Terwijl de Duitschers het gevaar hunner landslieden aanzagen, zonder den moed te hebben, hen bij den vliegende storm, die er heerschte, te hulp te komen, sprongen de zes Urkers in één hunner beste vaartuigen en trachtten temidden van de felle branding de boot te bereiken. Doch al hun pogen was vergeefs en, overtuigd, dat men zijn plicht gedaan had, wilde men de arme schepelingen aan hun noodlot prijs geven, toen één hunner opsprong en sprak:

„Wat! Onzen plicht gedaan? Ja, als we die twaalf redden of met ons achtienen omkomen! Dat zullen we doen en nu vooruit!”

En het kloeke woord redden de twaalf schipbreukelingen. Toen vormde zich een Commissie met den Prins van Oranje aan het hoofd, bood het zestal een loffelijk getuigschrift en, namens den Duitschen Keizer, een goede geldsom aan, en liet het portret der stoere redders vervaardigen.

Ik ben daar zoo van zelf in de visscherij geraakt en, wie kan dan ook naar Urk gaan, of er over schrijven, zonder in de visscherij te geraken! De Urker houdt van een gedroogd „scharretje” en meent te goeder trouw, dat ieder fatsoenlijk Christenmensch ze als een lekkernij moest beschouwen. Dat in het midden gelaten, trof het mij zeer, dat een visscher, even voordat we heengingen, mij verzocht te spreken en, toen ik verscheen, mij een tamelijk groot pak overreikte met de verklaring: „ik zei tegen mijn vrouw, als de heeren zich vervelen, dan hebben ze wat te pozelen.” Ik dankte hem hartelijk, ofschoon ik niet wist waarvoor. Later opende ik het pak: het was goud, wierook of myrrhe van Urk, het waren „gedroogde scharretjes.” En toen? . . . Foei, wat zijt ge nieuwsgierig!

Maar dat is dan ook zoowat alles, wat een oppervlakkig beschouwer van de vischvangst op Urk ontdekt. Immers de meeste visch wordt door de visschers te Den Helder, IJmuiden, Amsterdam, Rotterdam, Enkhuizen, enz. ter markt gebracht en het overschotje lusten de Urkers niet. Ik verzeker u, dat ze kieskeurig zijn en den neus optrekken voor het zeeproduct, dat wij, als een tractatie, in onze groote steden duur betalen. De bergplaats van de visch in de schuiten is de „beun, ben of bun,” een afgesloten ruimte onder in het schip, waar de zee door middel van openingen toegang heeft. Maar de Urker merkt het spoedig, of de visch door het brakke, zoute water gegaan is, of kennis gemaakt heeft met het water vóór Amsterdam; dan heeft ze een smaakje, dat hij aan den vreemde gunt. „Je moet de visch in z'n eigen water laten,” zoo verklaarde er één, „en in zijn eigen bloed. Als je er de gal uitgenomen hebt, laat hem dan maar in z'n eigen vuil wat liggen!” Jelui hebt geen vischverstand! Wij eten alle dag visch op zee, zóó gevangen of pas een paar uren in de bun, en dan met rijst of met aardappelen! Kijk, man, dan lusten we 's avonds nog wel een kliekje van 's middags en een gedroogd scharretje toe! Maar doode visch, dan liever heelemaal geen!”

't Is echter vooral de haring- en ansjovisvangst, die het eiland bedrijf aanbrengt. De „walvisschers” met hun staande netten en fuiken, de kleine botters en schuiten met hun sleepnetten, en bij stormachtig weder de groote schuiten met de kuil, alles is in de weer, als de haring zich vertoont en, als ze de vangst binnen hebben, dan zeggen de blauwe en roode vlaggen in de haven dat er liefhebbers genoeg zijn uit Enkhuizen, Vollenhove, Kampen, Huizen, Marken, de Lemmer, Elburg, Bunschoten, enz. om de haring op te koop en ze naar de rookerijen te Huizen in het Goerland te brengen. De herkomst dier schuiten kunt ge kennen uit de letters E. H. — V. N. — K. P. enz., waarmede ze prijken, waarachter het nummer van de schuit ter plaatse gevoegd is. Het eiland bezit zelf een groote rookerij. In het begin gaan alleen de kleine schuiten op de vangst uit; tegen het einde van Maart en in het begin van April, als de haringen naar den wal komen, om kuit te schieten, en de haringen bij duizenden in het water plonsen en schieten, of daarboven uitspringen en het licht van de zon en den blauwen hemel in hun zilveren schubben weerkaatsen; dan loopen bij dag of bij nacht de boden, die aan de kust de wacht gehouden hebben, door het dorp met de boodschap: haring aan wal! En straks wordt ze, al spelende, gevangen. Een roeiboetje steekt van wal met het ééne eind van de zegen, terwijl het andere op den wal vastgehouden wordt. De zegen wordt als een zak onder de school gebracht, daarna keert het bootje naar den wal terug en sleept duizenden bij duizenden haringen in de zegen mede, zoodat in één trek wel voor 200 gulden opgehaald wordt. Dat sommetje, 't welk evenredig onder de mannen en vrouwen verdeeld wordt, die aan de vangst deel namen, troost hen een weinig voor de koude van den Maartschen nacht en den zwaren arbeid.

Van veel grooter belang is tegenwoordig de ansjovisvangst; men vindt wel een twaalftal zouterijen op het eiland, waarvan de grootste, die van Ten Napel en De Rook juist aan den ingang van de haven bij de aanlegplaats van de boot zich bevindt en een stevig, dubbel gebouw uitmaakt, waarbinnen heel wat arbeid verricht en veel geld verdiend wordt.

Zooals ik reeds zeide, waren slechts betrekkelijk weinig schepen binnen, doch we zagen er, waarop ons het U. K. 305 reeds zeide, dat het aantal vaartuigen, tot het eiland behoorende, een aanzienlijk getal vertegenwoordigt. De ansjovisvangst wordt tot de Zuiderzee beperkt; in de Noordzee gaan ongeveer 200 schuiten, met de „kor” gewapend of uit het „hoekwant” op schol, tong, tarbot, kabeljauw en schelvisch uit.

„En hoe legt men het aan bij mistig weder, dat nog al vaak hier voorkomen moet?” zoo vraagde ik.

„Ja,” was het antwoord, „dan is het niet zoo gemakkelijk, doch ge zoudt er voor staan kijken, hoe onze zeelui den grond der zee onderkennen. Maar we hebben hier meer, dat de verbazing wekt. Brand hebben we in geen 10 jaren hier gehad. En verbeeld u, wij hebben het voorrecht een blinden omroeper te bezitten. Door zijn hond begeleid, gaat hij over het geheele eiland op zijn beroep uit en, zoover mij heugt, heeft hij nog nooit een ongeluk gehad.”

Ik zou kunnen voortgaan met het vermelden van bijzonderheden

en eigenaardigheden, doch ik vooronderstel, dat de lezer voor zijn eerste bezoek aan Urk genoeg heeft.

Waar we gingen, nergens ontmoetten we de jeugd, of men hief „Kent gij het volk?” aan. Een troepje meisjes zat op het groenland te breien. We gingen ze eens opzoeken en vertelden ze wat van de Transvaal. Dat was koren op hun molen! Ze luisterden met open mond en ooren.

„Maar nu moet jelui ook eens zingen!” zeide een dame, die daar ook bij stond. Niet een scheen den moed te hebben.

„Kom, Christine, dan moet jij inzetten! Je hebt het van morgen tehuis nog gezongen.”

En Christine Verstellen trok de stoute schoenen aan en zorg:

„Een ieder nasie heef zijn land!” met zulk een warmte en accentuatie, dat ik, in gemoede, den vervaardiger van het lied gaarne gegund had, het met ons aan te hooren.

Wilt ge „poëzie” op Urk zien? Zet u dan op Zondagnamiddag, na den kerktijd voor de pastorie neder. Daar wandelen of „kuiseren” ze voorbij, de Urksche schoonen in hun schilderachtig kostuum, arm in arm, als gingen ze bloemen over het eiland werpen, en achter hen de stoere „hoop der toekomst,” de jonge visschers met hun gouden knoopen, zilveren broekstukken en gespen en onder die allen de vreemde jonge dochters met haar lichtkleurige zomerkleedij en verder, in de deuren vader, uit zijn pijpke blauwe rookwolken blazend en de stemmige, gulle visschersvrouw, de armen over elkaar geslagen, in een praatje met buurvrouw gewikkeld over de jeugd van het eiland, en al verder de blauwe zee met den weerschoon des hemels en de tribulatiën des levens in haar schoot. —

Daar was geen plekske ledig in het volle kerkgebouw, toen wij, lieden uit Afrika, optraden om van den strijd en het lijden der Boeren het onze mede te deelen en, al vonden we ook overal elders een aandachtig gehoor, de Urkers overtroffen allen en allen: ademloos en bewegingloos zaten die 14 à 1500 toehoorders al den tijd neder. Wij waren gekomen om te danken voor de ontvangen gaven, doch dat ging zóó niet! De Urkers wilden en zouden opnieuw offeren voor de weduwen en weezen, voor de vrouwen en kinderen in de kampen en, als hadden ze tot nu niets gegeven, zóó offerden ze andermaal zonder eenige vraag of aansporing uit een ruim hart en met een milde hand en Hij, die het gezien heeft, wat de eenvoudige visscher uit liefde tot Hem en den Boer gaf, zal het hun vergelden in hun schoot en in hun boezem! Goede Urkers, onze God zegene u en uwe kinderen! Hij wakte over uwe mannen en vaders, uwe broeders en verloofden ter zee en over hun bedrijf!

Na de kerk kwamen velen der ouderen ons bezoeken in de pastorie. Maar de jeugd van Urk had zich al meer voor het hek van de pastorie verzameld en straks klonk het Transvaalsche volkslied. „Ze willen de heeren buiten hebben,” zeide men ons. Waarom niet? Wij gingen en vertelden hun wat van de Wet en zijn „tricks”. Den volgenden morgen hield men niet op, of één onzer Afrikaners moest zich in Urker kleeding laten „afnemen” en de dokter was gewillig genoeg om aan den wensch der visschers tegemoet te komen. Ik verzeker u, een Afrikaanschen Boer misstaat de Urker uniform niet en hij doet die eer aan!

Doch de boot had al geluid en wij moesten ons haasten. De predikant met zijn gezin, de dokter, de onderwijzers en vele anderen deden ons uitgeleide, ook de heer Burgemeester kwam ons even begroeten vóór het heengaan en we onthielden hem de betuiging onzer verbazing niet over zulk een orde en zóó goeden geest als, bij zóó weinig politietoezicht, op het eiland heerschte. Dat hij een blik op den predikant wierp, alsof hij zeggen wilde: „Dat is niet alleen mijn werk!” dat was m. i. recht, want, de heeren in den Haag weten het zoo niet, maar . . . Urk is een staat in den Staat, met een burgemeester en een predikant aan het hoofd en, zoolang die beiden saamwerken, lijkt het mij goed wonen op het eiland.

Honderden en honderden menschen stonden op de kade om ons vaarwel te zeggen. Het was een heerlijk gezicht, en ik kan mij begripen, dat de zon haar best deed en schitterende stralen op de boot en de zee en die warm gestemde menigte uitgoot. Nog een handdruk, een zegenbede over hen allen, en met hartelijken dank voor de ontvangst ons bereid, traden we aan dek van de „Minister Havelaar.” Waarom toefde zij zoolang? Kon ze ook niet scheiden? Eindelijk werd de plank ingenomen, de fluit deed zich hooren en de Minister Havelaar geraakte in beweging. Daar hief de menigte aan:

„Dat 's Heeren zegen op u daal!”

En wij, die ze voor den strijdenden Boer en zijne lijdende vrouwen en kinderen in ontvangst namen, die bede van het warme visschershart voor den verdrukten broeder over de zee, wij hoorden ze aan met een traan in het oog.

Wat een gewuif met hand en zakdoek!

„Leve de Boeren! Weg met Chamberlain!” klonk het weder uit het water aan de zijde van het havenhoofd. „Weg met de Engelschen! Hoerah voor Transvaal! Hoerah voor de Vrijstaters!”

En wij verloren Urk uit het oog, doch, gelijk de lezer wel gemerkt zal hebben, 't eiland met zijne herinneringen zal nog lang een plaats in ons hart houden.

P. J. K.